

OPENDOEK

MAGAZINE

voor mensen met passie voor theater

INHOUD

- 3 Editoriaal
 - 13 Het Pleidooi
 - 18 De Souffleurs
 - 16 Dubbelcolumn
 - 29 Repertoire
 - 31 Cast & crew
-
- 4 **Onderzoeker Cretien Van Campen breekt een lans voor seniorentheater**
“Kunstenaars zouden de eerste zorgverleners kunnen zijn”
 - 9 **Inspiratie**
Regisseur Piet Arfeuille
 - 10 **Nieuw: je toneelopleiding volgen bij een amateurgezelschap**
“Gezelschappen laten leerlingen proeven van een nieuwe aanpak”
 - 14 **Waarom uw komedie alsnog bloederstig kan zijn**
“Het is toch om te lachen?”
 - 17 **Amateurs en professionelen maken samen voorstelling over autobaan**
“Wie de Vlaamse identiteit zoekt, kan ze vinden op de N9”
 - 19 **Tips en trucs voor de theatertandem**
Regisseren met twee? Niet zonder vriendschap
 - 22 **De musical: meer dan een match van muziek en spektakel**
Booming business of onderschatte kunstvorm?
 - 24 **Wist je dat?**
Musical in the mix: cult, kitsch of trash?
 - 28 **Kwantiteitstheater**
Hoeveel kost een ticket voor het amateurtheater?

4

9

10

17

22

© Michiel Devijver

EDITORIAAL

Een dialoog speel je niet alleen

It takes two to tango, zegt een bekende uitdrukking over dans. Een dialoog speel je niet alleen, zou een equivalent voor het theater kunnen klinken. Het is de leuze van dit match-nummer, dat bijzondere combinaties in het theater voor het voetlicht houdt.

Zo is het sinds 1 september voor leerlingen Woord uit het Deeltijds Kunstonderwijs mogelijk om een deel van hun opleiding in een amateurgezelschap af te werken. Alleen oogt die alternatieve leercontext voor theater nog niet meteen uitvoerbaar. De schrijvers van het decreet zijn vergeten dat een schooljaar van lengte verschilt met een theaterproductie, klinkt de kritiek. En wat dan met de cursussen aan de academie? Zullen leraren die niet zelf regisseren in een gezelschap leerlingen wel laten vertrekken ten nadele van hun eigen broodwinning?

Het zijn realistische verzuchtingen over een verder verbindende maatregel. Werkplekieren sluit immers perfect aan bij die andere match die we in dit nummer opzoeken: die van jong en oud. Twee van onze auteurs houden, elk vanuit een ander perspectief, een warm pleidooi om studenten en senioren vaker te zien samenspielen.

En of ze van elkaar kunnen leren. In de media en populaire cultuur worden ouderen al te vaak doodgezwegen, maar ondertussen staat het seniorentheater wel in volle bloei. Het is geen toeval dat OPENDOEK het recentste Landjuweelfestival liet voorafgaan door een internationaal AGE on stAGE-congres. De Nederlandse onderzoeker Cretien van Campen, die er een lezing hield, bepleit in dit magazine de rol van theater in gelukkig ouder worden.

“We kijken te vaak naar de beperkingen van ouderen en te weinig naar hun talenten. De zorgsector is een systeem geworden waarin mensen in alle efficiëntie worden behandeld, gewassen en aangekleed. Kunstenaars maken persoonlijk contact en kunnen naar iemands vaardigheden: de kunst neemt dus iets op wat de reguliere zorg heeft laten liggen.”

Is er een match in de maak?

GILLES MICHIELS
hoofdredacteur

OPEN
DOEK
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:

Redactieadres: OPENDOEK – Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Hoofdredacteur: Gilles Michiels
Eindredactie: Dominic Depreeuw
Coördinatie: Stefaan Deleecq
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un’dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: © Alain Vanhove – Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 17.000 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: maart 2019

ONDERZOEKER CRETIEEN VAN CAMPEN BREEKT EEN LANS VOOR SENIORENTHEATER

“Kunstenaars zouden de eerste zorgverleners kunnen zijn”

GILLES MICHIELS

© Annelien van Kuyck

‘BALVOORAL’ © Karel De Puysselleir

De ouderenzorg legt de focus meer op onze beperkingen dan op talenten. Een grote onderschatting, vindt de Nederlander Cretien van Campen, die de levenskwaliteit van ouderen onderzoekt. “De zorgsector moet zich meer op de mensen zelf richten, niet alleen op hun ziektes.” Enter seniorentheater.

Je bent oud en je wilt wat: het zou de leuke kunnen zijn van veel toneelspelende ouderen. Als er deze herfst iets in bloei staat, is het wel seniorentheater. Niet alleen werd het recente Landjuweelfestival voorafgegaan door AGE on stAGE, een internationaal congres over seniorentheater, volgend jaar krijgen ouderen met ST-AGE in Duitsland ook hun eerste Europese theaterfestival. Op de koop toe werkt OPENDOEK aan plannen voor een aparte werking voor toneelamateurs van de derde leeftijd.

AGE on stAGE heeft alvast de mogelijkheden verkend van seniorentheater in een vergrijzende samenleving. Eén van de sprekers op het congres was Cretien van Campen, die een lans brak voor creatief ouder worden. De Nederlander doet onderzoek naar de levenskwaliteit van ouderen en zou de klassieke hulpverlening vóór ouderen graag aangevuld zien met meer aandacht voor de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden dóór ouderen. Volgens van Campen kan theater daarbij helpen.

“We denken dat het met de jaren minder gaat, en dat we onze achteruitgang vooral moeten vertragen. Als gevolg kijken we te vaak naar de beperkingen van ouderen en te weinig naar hun talenten. In rusthuizen ligt de nadruk sterk op de zorg, maar kunst kan een waardevolle aanvulling zijn. Kunstenaars zijn net goed in het aanboren van onze vaardigheden. Iemand die een leven lang huisvrouw was of in de mijnen heeft gewerkt, is er misschien nooit toe gekomen om andere talenten te ontwikkelen. Ik zie creatief ouder worden dus ook als een tweede kans.”

Hoe kan creativiteit ons aan een gelukkige oude dag helpen?

“We streven doelen en dromen na en die veranderen gedurende ons leven. Het mooie aan het congres rond seniorentheater is dat het zich richt op mensen die hun leven lang gewerkt hebben. Dat werk was ooit een doel dat hen inkomen, plezier, sociale contacten en geluk verschafte, maar toen het ophield, moesten ze elders betekenis zoeken. Theater en kunst bieden vorm aan die zoektocht. Ze peilen naar wat mensen raakt, wat mensen betekenis geeft. Het gevaar – en het stereotiepe beeld – van ouder worden is dat alles wat trager gaat en passiever wordt. Dat strookt nochtans niet met het beeld dat we kregen tijdens AGE on stAGE, waar je ouderen tijdens de voorstellingen zag opleven. Creatief ouder worden is jezelf durven heruit te vinden.”

Bestaat er onderzoek naar de effecten hiervan op de gezondheid van ouderen?

“Ja, maar het is vrij schaars. Onderzoek naar kunst werkt natuurlijk anders dan medisch onderzoek. Als je iemand behandelt na pakweg een beenbreuk, kun je het verschil tussen de situatie voor en na de operatie duidelijk waarnemen. Vaststellen of iemand gelukkiger is geworden, is uiteraard moeilijker. Meer dan naar het fysiek of mentaal functioneren, moeten we kijken naar de kwaliteit van iemands leven, en die is moeilijker meetbaar.”

“We weten wel dat kunst bijdraagt aan ons mentaal welbevinden. De dialoog die je met een kunstwerk voert, kan je doen beseffen wat je belangrijk vindt. Het is verre van de enige vorm waarvan mensen gelukkig worden, maar tegenover bijvoorbeeld sport heeft kunst het voordeel dat het de zingeving en passie van mensen zichtbaar kan maken.”

“Bij mensen met dementie is het doorgaans moeilijker om contact te krijgen. De manier die resteert, loopt via de zintuigen, en kunstwerken zijn per definitie zintuiglijk.”

Cretien van Campen © Karel De Puysselleir

Karel De Puysselleir

"BALVOORAL" © Karel De Puysselleir

Niet volgens het boekje

Tijdens je lezing stelde je dat ouderen op fysiek vlak achteruitgaan, maar mentaal net vooruitgang boeken.

"Onderzoek bewijst inderdaad dat het mentaal functioneren gemiddeld verbetert naarmate mensen ouder worden. Het cliché zegt ook dat ouderen wijzer worden, maar dat schijnen we te vergeten als we denken dat het bij hen allemaal minder gaat. Het is wel waar dat het denken en spreken bij senioren langzamer gaat, maar dat hoeft geen nadeel te zijn, want die tijd nemen ze om meer te reflecteren over dingen. Jongeren zijn daarentegen sneller, wat alleen maar pleit voor projecten die jong en oud doen verenigen. We moeten geen kunst voor enkel ouderen maken, maar voor mensen van alle leeftijden."

De mentale vooruitgang waarover je spreekt, geldt helaas niet voor elke oudere. Kan theater ook de levenskwaliteit van mensen met dementie verbeteren?

"Ja, dat denk ik zeker. Bij mensen met dementie is het doorgaans moeilijker om contact te krijgen. De manier die resteert, loopt via de zintuigen, en kunstwerken zijn per definitie zintuiglijk. Kunst en theater activeren mensen omdat ze contact maken via beelden, muziek, aanrakingen. Wetenschappelijk bewijs leveren is hier opnieuw moeilijk, maar er bestaan genoeg overtuigende voorbeelden waarbij je mensen met dementie ziet opleven dankzij kunst. In Nederland geven Theater Veder en Muziektheater PRA goede voorbeelden op dat gebied."

"De gemiddelde zorgverlener werkt volgens het boekje, terwijl een kunstenaar vrij is en begint bij de mens zelf. De kunst neemt dus iets op wat de zorg heeft laten liggen."

Zie je in het algemeen een gunstige ontwikkeling in de aandacht van kunstenaars voor senioren?

"Ik zie zeker een goede ontwikkeling in de toename van kunstprojecten met ouderen, in Nederland en Europa, en nog sterker in de Verenigde Staten. De reden van die tendens ligt voor de hand: als er meer ouderen komen, zijn er ook meer ouderen die kunst willen. Dat is een drijvende kracht om senioren als doelgroep te herontdekken, terwijl de samenleving daarin doorgaans terughoudend is."

"Een andere verklaring is dat kunst iets biedt wat de reguliere zorgverlening niet biedt, zoals zingeving en persoonlijk contact. De zorgsector is een systeem geworden waarin mensen in alle efficiëntie worden behandeld, gewassen en aangekleed. Ze kent een streng protocol en werkt volgens bepaalde standaarden: bij een bepaalde ziekte hoort een bepaald medicijn. De gemiddelde zorgverlener werkt dus volgens het boekje, terwijl een kunstenaar vrij is en begint bij de mens zelf. De kunst neemt dus iets op wat de reguliere zorg heeft laten liggen."

"Als we de vraag stellen naar wat mensen gelukkig maakt, zal kunst snel genoemd worden, terwijl kunstenaars nu als laatste in de rij staan van hulpverleners. Ik pleit voor een omkering."

Mentaliteitswijziging

Zie je als gevolg van die noodzaak een groeiende samenwerking tussen de gezondheidszorg en de cultuursector?

"Dat zou ik heel graag steunen, maar uit gesprekken met de beide partijen stel ik vast hoe gescheiden de beide werelden zijn. Let op: het is noodzakelijk dat zorgverleners in protocollen denken. Net omdat hun methodiek zo eenvormig is en gemakkelijk te transporteren valt, kunnen we vandaag zoveel mensen verzorgen. Als iemand in Duitsland een methode zou vinden om mensen met dementie te behandelen, kun je die meteen toepassen in Nederlandse verpleeghuizen. Maar als verpleegkundigen kunstenaars naar hun methode vragen, hebben zij daar geen antwoord op. Een kunstenaar zegt: ieder mens is anders, waarom behandelen we iedereen op dezelfde manier? Omdat de kunst en de zorg elkaar goed aanvullen, kan een samenwerking zo vruchtbaar zijn, maar die vergt wel een mentaliteitswijziging aan beide kanten."

Wat stel je voor?

"Verpleegkundigen kunnen van kunstenaars leren om contact te maken met mensen als personen. Kunstenaars moeten dan weer begrijpen hoe zorgverleners werken en inzien dat je niet zomaar alles kunt doen met kwetsbare mensen. Je maakt niet zomaar een theatervoorstelling in een verpleeghuis. Je moet weten hoe mensen met dementie en hun familie reageren, hoe verplegers reageren, tot soms zelfs de fysiotherapeut. Ik heb kunstenaars meegemaakt die schilderijen in een rusthuis kwamen ophangen, zonder de bewoners te spreken. Nochtans hebben bewoners van verpleeghuizen boeiende persoonlijkheden en dragen ze rijke levensgeschiedenissen mee: dat zijn allemaal dingen die kunst een meerwaarde bieden. Ik denk dus dat je beter theater maakt wanneer je dat met de ouderen zelf doet. Maar de goede voorbeelden hebben vaak langere tijd, soms jaren, nodig om een geschikte vorm te vinden."

Om aan theater deel te nemen, moeten ouderen ook een aantal drempels overwinnen. Fysieke en mentale drempels, maar ook negatieve stereotypie. Hoe overtuig je hen?

"Ik denk dat het mentaal gemakkelijker zal zijn om ouderen naar het theater te krijgen dan jongeren. De vitale, mondige ouderen die precies weten wat ze willen, redden zich wel. De opgave voor

kunstenaars is om de senioren te betrekken die in een bepaalde rol vastzitten, en die zich terugtrekken omdat ze geloven dat een activiteit als theater niet meer aan hen besteed zou zijn. Zij nemen minder beweging, zien minder andere mensen, hebben een grotere kans op depressie."

"Mijn advies is om contact te maken met ouderen en hen uit hun rol te halen. Alle mensen volgen rollen, die vaak met stereotiepen verbonden zijn. Het is essentieel om mensen die zichzelf in die problemen bevestigen aan te spreken op wat ze kunnen. Niemand is een stapeling van ziektes of identificeert zich met zo'n vreselijke term als 'kwetsbare ouderen' die wij voor hen bedacht hebben. We moeten ons richten op de mensen, niet op de ziektes. En het mooie van theater is dat het mensen uit hun rollen haalt, om hen in een nieuwe rol te laten stappen. Het doet hen letterlijk drempels oversteken."

"Cultuuropleidingen kijken naar ouderen zoals ze dat in het bedrijfsleven doen: meer als een groep consumenten dan als co-producenten."

"Over mijn lijf" - 55+ OPENDOEK / Generatie Nu Nog © Karel De Puysselleir

Coproductent, geen consument

Sociaal-artistieke projecten worden vandaag nog te weinig als volwaardige kunst beschouwd. Theatermaker Dimitri Leue noemde ze zelfs een gimmick. Wat zeggen die projecten over onze artistieke norm?

“Dat is een lastige vraag voor het beleid. Waar ligt je focus: op het samenbrengen van mensen, op de fysieke stimulans of een bepaald artistiek niveau? In de ouderenzorg zie je veel bezigheidstherapie, waarbij schilderen eerder een tijdverdrijf is. Wie kunst wil maken, heeft vaak toch ook enige ambitie. Als het niet uitmaakt wat je schildert, daag je jezelf niet uit.”

“Ik pleit ervoor dat kunstenaars meer met de wereld van ouderen contact maken, zonder daarvoor hun eigen visie op te geven. Want kunstenaars kunnen, als ze ook oog hebben voor de drempels, veel mensen naar een hoger niveau brengen. Volgens mij drukt het concept ‘flow’ goed de spanning uit. Een flow voel je wanneer er vaart komt in een opdracht die goed lukt, het is een balans tussen uitdaging en vaardigheden. Als de uitdaging te hoog of te laag ligt, zul je geen flow voelen. Voor de vaardigheden geldt hetzelfde. Ik denk dat we dat concept ook kunnen toepassen op kunst en theater bij ouderen.”

Tot slot een toekomstvraag: de vergrijzing zal de komende jaren alleen maar toenemen. Zie je momenteel een cultuurbeleid dat zich daaraan aanpast?

“Cultuuropleidingen treffen een nieuwe doelgroep aan, die niet arm is, meer kan besteden en veel vrije tijd heeft. Alleen kijken ze naar ouderen zoals ze dat in het bedrijfsleven doen: meer als een groep consumenten dan als co-producten. In Nederland, waar de focus van het cultuurbeleid ligt op de infrastructuur, zijn het vaak de individuele kunstenaars die het verschil maken.

“Je maakt niet zomaar een theater-voorstelling in een verpleeghuis. De goede voorbeelden hebben vaak langere tijd, soms jaren, nodig om een geschikte vorm te vinden.”

Maar weinigen lukt het om echt iets samen met kwetsbare ouderen te maken.”

“Doorgaans krijgen kunstenaars van een verpleeghuis een losse opdracht, en als die uitgevoerd is, vertrekken ze weer. Zo komt iets wat een jarenlange investering vraagt in een projectencarrousel terecht, waarin de opgebouwde kennis snel verdwijnt. Ik zou kunstenaars dus willen oproepen om hun kennis te delen over hoe het is om met kwetsbare ouderen kunst te maken. In tegenstelling tot de zorgverleners werken zij op eilandjes, waardoor kennisdeling minder structureel gebeurt.”

“In Nederland komen de investeringen veelal van particuliere fondsen, minder van de overheid. Die financiert wel zorg, cultuur, welzijn en wonen – vier domeinen die ook kwetsbare ouderen dienen - maar dan gescheiden van elkaar. Zo komen cultuur en zorg nauwelijks in contact met elkaar. Als we de vraag stellen naar wat mensen gelukkig maakt, zal kunst snel genoemd worden, terwijl kunstenaars nu als laatste in de rij staan van hulpverleners. Ik pleit voor het omgekeerde: pas als we weten waar iemands passie ligt, zouden de zorgverlener en de welzijnswerker in het verhaal kunnen komen. Ik beweer niet dat de miljarden euro's die voor zorg bestemd zijn plots naar cultuur moeten gaan, maar laten we kunstenaars eens vooropstellen in de rij van hulpverleners. Het zou een radicale omkering zijn van het systeem. (lacht)”

AGE on stage debat © Karel De Puysselèir

INSPIRATIE PIET ARFEUILLE

BERNARD SOENENS

Wat raakt je? Wie of wat heeft je geïnspireerd? Die vragen stellen we telkens aan iemand met een hart voor de podiumkunsten. Deze keer aan het woord: Piet Arfeuille. Een krak in het actualiseren van repertoire, en dus de gedroomde schakel tussen een klassieke tekst en modern theater.

Piet Arfeuille © Kaat Pype

Piet Arfeuille, sinds 2009 artistiek directeur van Theater Malpertuis, heeft een stevige reputatie als bewerker van klassieke teksten. Zijn actualisering focussen op de essentie en counteren zo de weerstand die Tsjechov en Sofokles bij een hedendaagse publiek kunnen oproepen. Een klassieke tekst, zo schreef Wouter Hillaert in het voorwoord van de Arfeuille-bundeling *Parler-Vrai*, is voor de Antwerpenaar “een spel tussen wat hun auteur nog altijd leert over het wezen van de mens, wat Arfeuille daar zelf in raakt vanuit zijn eigen geschiedenis, en wat nu relevant voelt in een postpolitiek Europa. Het is de toets van altijd aan deze tijd.” Zo geeft zijn Arfeuille ook ruimte aan regisseur, spelers en publiek om zelf in te vullen. De humor en dynamische dialogen van zijn bewerkingen bieden tal van spelmogelijkheden.

“Jonge theatermakers zijn, zo lijkt het, vaak iets minder bezig met klassiek werk. Ze geven de voorkeur aan hun eigen tekst en beelden. Maar bij de voorbereiding van een productie ben ik net zo begaan met actuele vraagstukken. Het is opvallend hoe vaak die mij dan bij de klassieken brengen, om de helderheid en diepgang waarmee zij thematieken uitwerken.”

MAATSCHAPPIJ VS. FAMILIE

“Naast bijvoorbeeld Tsjechov en Sofokles reken ik ook naoorlogse auteurs als Duras, Pasolini en Woolf ook tot ons cultureel erfgoed. Zij behandelen eveneens de terugkerende dilemma's van het menselijk bestaan. Wat is vrijheid, wat is politiek, wat is samenleven? Bij hen staat het persoonlijk belang dikwijls tegenover het algemeen belang. Een problematiek waar de politiek vandaag meer dan ooit mee worstelt. Veel van hun teksten plaatsen de personages in een familieverband. De relevantie is dat de maatschappij als macrokosmos een uitvergroting is van de familie.”

“Maar klassiek werk is doorgaans breedvoerig”, erkent ook Arfeuille. “Om vandaag speelbaar te zijn, vraagt het om actualisering en hertaling. De suggestie is daarbij cruciaal. Een theatertekst moet meer zeggen dan er verteld wordt.”

PASSIVITEIT ALS RIJKDOM

Op dit moment zet Arfeuille zijn tanden in ‘Nostalghia’ van Andrei Tarkovski, waarvan de theaterbewerking over zo’n twee jaar op de planken moet. “Doorgaans zoek ik naar bronnen waar beelden me aanspreken en waar de tekst een filosofisch gehalte heeft. Het poëtisch werk van Tarkovski plaatst niet de personages of het conflict centraal, maar de cyclische kijk op de dingen: wezenlijk verandert er niets. Wanneer een kunstenaar in ‘Nostalghia’ in Italië een nieuwe film wil draaien, vervalt hij in weemoed en passiviteit. Tarkovski ontleedt die niet als een probleem, maar als een rijkdom. Die filosofische kijk op het leven spreekt me aan.”

WIM CHIELENS, DIRECTEUR WOORD ACADEMIE POPERINGE

“Een module van een schooljaar bestaat uit tachtig uur verdeeld over veertig weken, die je bij een productie in slechts enkele maanden bundelt. Het decreet staat dat niet toe.”

'Leo en Lena' - Filet Puur © Karel De Puyssleir

NIEUW: JE TONEELOPLEIDING VOLGEN BIJ EEN AMATEURGEZELSCAP

“GEZELSCHAPPEN LATEN LEERLINGEN PROEVEN VAN EEN NIEUWE AANPAK”

DOMINIC DEPREEUW EN GILLES MICHIELS

Sinds dit academiejaar kunnen studenten Woord een deel van hun dramaopleiding afleggen buiten de muren van de academie. Zo kunnen ze werkplekleren bij een amateurgezelschap. Volgens de directeurs van academies biedt het nieuwe systeem enorme mogelijkheden, maar roept het nog praktische vragen op.

PAUL VOET, VOORZITTER VERDI VZW

“Het werkplekleren staat leerlingen toe om met andere regisseurs te werken en zo te proeven van een nieuwe aanpak”

Het is inmiddels voorbijgestreefd, dat oude cliché van de academie die neerkijkt op de amateurkunsten of toneelverenigingen. Als het van een nieuw decreet voor het Deeltijds Kunstonderwijs afhangt, kunnen de opleiding Woord en het amateurtheater best wat van elkaar opsteken.

De alternatieve leercontext, zoals het fenomeen heet, biedt scholieren de kans om ook in een toneelgezelschap de stiel te leren. Vanaf 1 september 2018 kunnen leerlingen een deel van hun opleiding in een vereniging volgen. Wie bij een amateurvereniging al bepaalde vaardigheden verworven heeft, kan na een extra toelatingsproef ook starten op een hoger niveau dan het eerste jaar.

Het decreet heeft zeker voordelen, vindt Wim Chielens, directeur van de afdeling Woord van de Stedelijke Academie van Poperinge. “Het uitgangspunt van een amateurgezelschap is om een goede productie neer te zetten, terwijl een opleiding minder resultaatgericht is, en dus meer experiment toelaat. Het loont de moeite voor leerlingen om de beide werkwijzen te leren kennen.” Daarnaast brengt het decreet ook verschillende generaties bij elkaar, garandeert het een vlotte doorstroom van afgestudeerden en stimuleert het de culturele dynamiek in een stad of gemeente.

Dat is tenminste de theorie. Want voorlopig hebben de academies nog geen gebruik gemaakt van deze alternatieve leercontext voor theater. Zo'n uitstap is ook wel aan bepaalde criteria gebonden. Het traject loopt bijvoorbeeld voor een volledig schooljaar, en het is niet de bedoeling om in de loop ervan in- of uit te stappen. Werkplekleren moet ook bij de lessen aansluiten en wordt mee opgevolgd en geëvalueerd door de academies.

Erwin Scheltjens, muzikant en directeur van de Lierse stedelijke academie voor Muziek, Woord en Dans (SAMWD), weet dat de alternatieve leercontext in het geval van muziek al langer bij verenigingen wordt aangeboden, onder duidelijke voorwaarden. “Verenigingen die daar zo'n traject met een leerling willen doorlopen, moeten geleid worden door een professional of in wedstrijden minstens de midden categorie halen. Het eerste criterium kan gemakkelijk naar theaterregisseurs vertaald worden, terwijl het tweede moeilijker te achterhalen is bij toneelgroepen.”

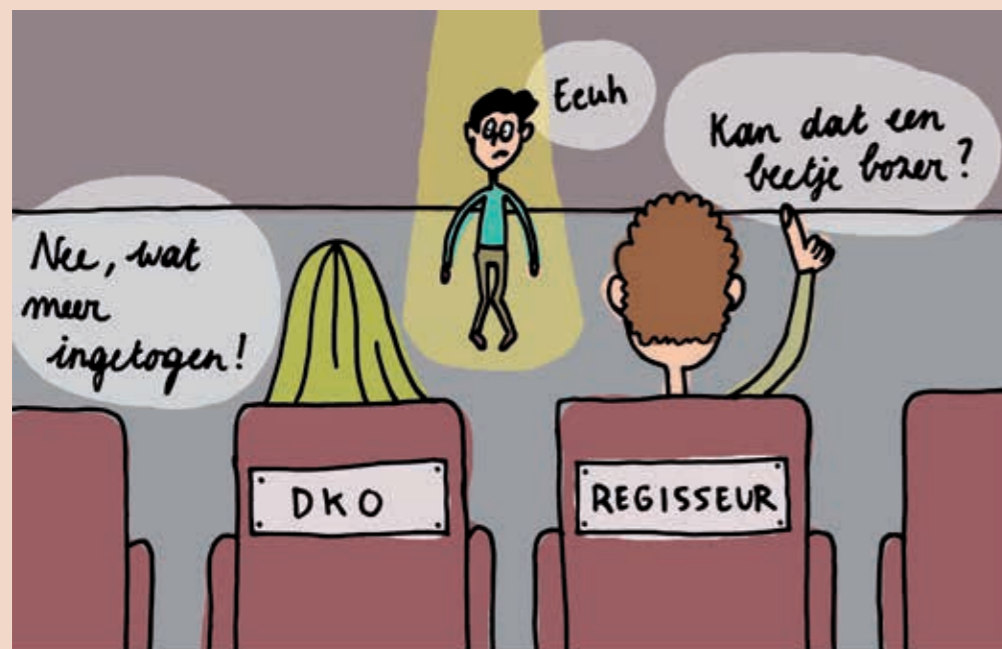
GEEN LAATSTE STROHALM

“Wel is duidelijk dat dit systeem geen laatste strohalm mag zijn voor een vereniging in verval om alsnog jeugd binnen te halen. Het is geen goed idee als een vereniging met enkel zeventigers plots twintigers zou opleiden: de generatie daartussen moet ook aanwezig zijn, anders klopt er iets niet. Ook bij meer landelijke academies, waar lokale bestuurders vaak betrokken zijn bij amateurverenigingen, moeten de criteria gerespecteerd worden.” Niettemin gelooft Scheltjens, die via de muziekleidingen uit zijn academie al jarenlang samenwerkt met verenigingen, in de mogelijkheden van het systeem. “De alternatieve leercontext opent zeker perspectieven.”

Ook Paul Voet, de voorzitter van VerDi vzw of de vereniging van directeurs van de Vlaamse en Brusselse academies muziek, woordkunst en dans, is het nieuwe decreet gunstig gezind. “Mij gaat het niet zozeer om de praktijkervaring, want die bieden academies zelf ook met goede begeleiders. De verrijking voor leerlingen is eerder dat ze via dit decreet met andere regisseurs kunnen werken en zo zullen proeven van een nieuwe aanpak.” Anderzijds kan het initiatief ook voor de verenigingen een brug naar kwaliteitsverbetering betekenen. Scheltjens: “Het brengt evaluerend denken binnen bij hen, en dat kan verenigingen

'Lo Fatto' - Bert Leysenkring © Gunter Van Hoye

DE SAMENWERKING TUSSEN TONEELLERAREN EN AMATEURREGISSEURS LOOPT NIET ALTIJD VLEKKELOOS

© Nero Vanbiervliet

ERWIN SCHELTJENS, DIRECTEUR SAMWD:

“Een samenwerking kan theatergezelschappen stimuleren om zichzelf te evalueren”

uitdagen om de eigen werking verder uit te bouwen.”

PEDAGOGISCHE ANGST

Hoopgevende signalen dus, maar Scheltjens erkent ook dat directeurs binnen het Deeltijds Kunstonderwijs nog twijfels hebben. “Er is een soort van pedagogische angst. Sommigen vrezen dat de cursussen eronder zouden lijden, en dat er te weinig bezetting in de klassen zou zijn. Leerlingen moeten toch bij ons in de school les krijgen, vragen zij dan. Ook over de evaluatie van de scholieren is nog onzekerheid. Moeten directeurs hun docenten nu vrijhouden om naar toneelgezelschappen te sturen?”

Bij muziek is de praktische kant van de alternatieve leercontext eenvoudiger. Daar wordt het meestal toegepast voor het vak samenspel, waar de leerlingen vaak met een groepje kunnen instappen

bij een vereniging. Een harmonie speelt ook consequent van september tot juni, waardoor ze gemakkelijker een schooljaar aan de academie kan vervangen. “Bij toneel daarentegen moeten we de uitwisseling eerder in functie van een productie bekijken”, zegt Paul Voet. “Die neemt pakweg drie tot vijf maanden in beslag. Wat doe je dan met de rest van het schooljaar? Het is niet altijd mogelijk om een leerling voor slechts een deel van het academiejaar in de lessen in te schuiven.”

“Wekelijks twee uur les volgen of drie maanden lang zes uur per week repeteren: dat is duidelijk een ander engagement”, vult Wim Chielens aan. Met de amateurverenigingen in de omgeving van Poperinge zet hij al jaren grote projecten op, maar die vormen geen vervanging voor de dramaopleiding. “Ons probleem is dat het nieuwe decreet niet toestaat om voor zulke projecten alle lessen te bundelen. Een module van een schooljaar bestaat uit tachtig uur, verdeeld over veertig weken, die je bij een productie in slechts enkele maanden samenbalt. De schrijvers van het decreet schijnen daarmee geen rekening gehouden te hebben.”

CONNECTIE MAKEN

De toepassing van de alternatieve leercontext voor Woord lijkt dus nog niet voor dit schooljaar te zijn. Momenteel is Scheltjens is erover in gesprek met het huidige Forum voor Amateurkunsten, waarin de amateurkunstenorganisaties vertegenwoordigd zijn. “Met VLAMO en Koor & Stem, de amateurkoepels voor instrumentale en vocale muziek, zijn we al langer aan het samenwerken. Voor Woord komt het gesprek nu pas op gang, maar we hopen de alternatieve leercontext in de toekomst te kunnen aanbieden met een goede verspreiding over Vlaanderen.”

HET PLEIDOOI

DOMINIC DEPREEUW

In *Het Pleidooi* bezingt een redacteur van *OPENDOEK*-magazine een theatertekst die volgens hem of haar dringend vanonder het stof gehaald mag worden. Dominic Depreeuw bepleit ‘Bij Jules en Alice’.

Tom Lanoye is dit jaar 60 geworden. Ik mag zeggen dat ik hem al lees vanaf zijn begin. Of toch vanaf het moment dat hij in het praatprogramma van Sonja Barend vertelde over zijn prozadebuut: ‘Een slagerszoon met een brilletje’. Enkele dagen na die uitzending repte ik mij naar de boekenwinkel om daar te vernemen dat de kortverhalenbundel helemaal was uitverkocht. “Sinds hij bij Sonja heeft gezeten, wil iedereen die hebben”, zei de verkoopster. Hier was duidelijk een nieuwe persoonlijkheid opgestaan.

Toen ik het boek wat later toch in mijn 15-jarige handen hield, las ik één verhaal met nóg meer “ho-ho-ho”-plezier dan de andere: ‘Bij Jules en Alice’. Waarschijnlijk door de combinatie van absurditeiten, tragiek, gedurfde humor en herkenbare volkse figuren. Ik ben van het verhaal blijven houden. Meer zelfs: de toneelbewerking die Lanoye zes jaar later maakte, kan wat mij betreft niet genoeg worden gespeeld.

In het stuk vertelt Alice hoe ze haar man Jules dood aantreft op de sofa, waarna zich in flashbacks het tragikomische verhaal van hun relatie ontvouwt. Er wordt beschreven hoe Jules zijn takeldienst en autokerkhof verwaarloost om antiquair te worden.

Het huis geraakt steeds voller met de brocante die hij aansleept, tot stijgende ergernis van Alice. Tijdens een van de vele ruzies vertelt zij dat ze niet meer van hem houdt. Van de weeromstuit snijdt Jules zijn testikels af. Onderweg naar het ziekenhuis raakt zijn ziekenwagen betrokken in een ongeval. Jules verliest daarbij zijn benen. Naar de buitenwereld laten Jules en Alice uitschijnen dat Jules’ ontbrekende geslachtsorganen ook een gevolg zijn van het ongeval. De waarheid is dat Alice ze van de grond heeft opgeraapt nadat de ambulance was vertrokken en ze sindsdien uit schuldgevoel bewaart in de diepvries.

Na een tijd overlijdt Jules aan de combinatie van een hartinfarct, kanker, verving, overeten en dergelijke meer. Wanneer de begrafenis achter de rug is, laat Alice zich door een vriendin overhalen om toch maar eens op reis te gaan. En ja hoor: terwijl ze weg is, valt thuis de elektriciteit uit. De buurvrouw komt daarom tijdens de afwezigheid van Alice de diepvries leegmaken ...

‘Bij Jules en Alice’ excelleert in een mengvorm waarvoor ik altijd val: een combinatie van menselijk onvermogen, gênante situaties, maar ook goed gevonden, absurde humor. Een beetje platvloersheid ook. Niet omdat ik op vulgareiteiten verlekkerd ben. Wel omdat ik in Lanoye een bondgenoot zie die schunnigheden juist ten tonele voert om de lelijkheid ervan te tonen.

Bovenal bekijkt ‘Bij Jules en Alice’ vele verschillende kanten van liefde, relaties en hoe alles zomaar ineens weg kan zijn. Volgens Lanoye is de tragiek van het

koppel zoals die van de legendarische twee koningskinderen: zij kunnen niet tot elkaar komen. In hun geval omdat communicatie niet mogelijk is.

Ach, er zit zoveel in. Speel dus gretig ‘Bij Jules en Alice’. Kies zelf maar of je de absurditeit groot maakt, of de tragiek van de falende relatie, of het onvermogen van Jules, of de vele geestigheden, of een combinatie van al die factoren. Eén raad kan ik geven, net zoals Lanoye destijds zijn columns in *HUMO* afsloot:

‘Doen!’

WAAROM UW KOMEDIE ALSNOG BLOEDERNSTIG KAN ZIJN

“Het is toch om te lachen?”

DOMINIC DEPREEUW

Iedereen die ooit toneel heeft gespeeld of gemaakt, kreeg de vraag al eens te horen: het is toch om te lachen? Een groot deel van het potentieel publiek in de zalen geeft zo te kennen dat het alleen wil komen kijken als er te grappen en te grollen valt. Maar wil dat zeggen dat alle inhoud opzij moet? Daar moeten wij eens goed mee lachen.

'His new job' - Charlie Chaplin © Essanay Studios

“Humor ist wenn man trotzdem lacht” zegt een bekende Duitse uitdrukking: humor is wanneer je desondanks toch lacht, wanneer je dus lacht om iets wat eigenlijk niet grappig is. Je voelt nu wellicht de gratis Duitser-grapjes al komen, maar laten we even bij die uitdrukking ‘an sich’ blijven. Humor hoeft zich niet te beperken tot mopjes zonder meer, of tot personages die tegen het decor lopen. Een voorstelling kan gerust grappig én veelzeggend zijn. De weg ernaartoe is niet gelachen, maar de pointe geeft zo’n voldoening!

(Toch één Duitser-mopje, omdat de bedenker – Youp van ‘t Hek – ons hier van pas komt. Weet je hoe een Duitser mosselen eet? Hij slaat erop en roept: “Aufmachen!”)

Humor is het medium

Youp van ‘t Hek is bij uitstek gekend als komiek. Hij trekt al 30 jaar volle zalen omdat mensen komen voor een avondje amusement. Maar ze krijgen meer. Wat hij vertelt, zijn niet zomaar grapjes. Vaak genoeg staat de humor bij de cabaretier in functie van een verhaal over bijvoorbeeld een vertrutting die steeds groter wordt in onze samenleving, over hoe we vaak weggijken van wereldleed, of hoe we de idealen uit onze jeugd gaandeweg verloochenen. Zware kost. En toch wordt er gelachen. Het kan dus.

“De lach is het vehikel waarin mijn gedachten rondrijden”, zei Freek de Jonge ooit. Nog zo’n komiek bij wie het niet alleen maar om de grap te doen is. Freek de Jonge heeft in zijn eerste soloprogramma’s die verhouding tussen humor en ernst grondig onderzocht. In ‘De Komiek’ (!) vertelt hij dat hij juist meer wil zijn dan louter een grappenmaker. Bij zijn volgende programma ‘De Tragiek’ staat te lezen in het programmaboekje: “Dat u zich hier komt vermaken, misschien is dat wel de tragiek”. Op een geestige manier vertelt De Jonge over hoe hij de gespannen verhouding beleeft tussen de kunstenaar en de maatschappij, de kunstenaar en zijn publiek, de kunstenaar en de privépersoon daarachter. Kort gezegd: de tragiek van de komiek, wiens boodschap dreigt te verdrinken in gelach.

“Een voorstelling kan gerust grappig én veelzeggend zijn. De weg ernaartoe is niet gelachen, maar de pointe geeft zo’n voldoening!”

© Martijn Stoop

Het blijft een gevaar, wanneer je ernstige dingen met humor wil zeggen, dat de weegschaal naar één van beide kanten overhelt. Het meest tragische voorbeeld is het einde van goochelaar-komiek Tommy Cooper. Hij kreeg tijdens een optreden een hartaanval en zakte ineen op de scène. De zaal gierde het uit, omdat het publiek dacht dat het een act was. Je hebt vooraf geen garantie wat je publiek juist zal oppikken. Maar het blijft hoe dan ook een boeiende oefening.

Het is jammer om, als je de behoefte voelt om meer in je voorstelling te leggen, je dat zou laten schieten omdat je gelooft dat je zo je publiek bedient. Een citaat van de grote Amerikaanse komiek George Burns: “Ik geloof oprecht dat het beter is om een mislukking te zijn in iets waar je van houdt dan een succes in iets wat je haat.”

Een publiek grijpt altijd terug naar wat het al kent. Het is aan de makers en de spelers om hen mee te nemen naar andere dingen. En dat kan geleidelijk aan gebeuren. Misschien is juist de mengvorm van humor en ernst daar wel het best voor geschikt.

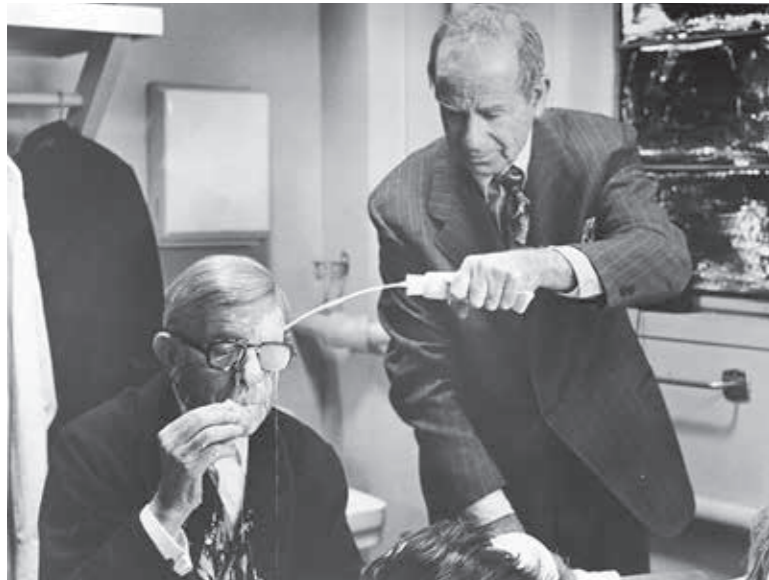
Belachelijk

Molière is een goed voorbeeld. In zijn toneelstukken uit hij kritiek op edelen en geestelijken die bevoorrecht leefden, op hun sleur, hun blinde aanbidding van gezag. Hij richt zijn kritiek ook op schijngeleerden en de overdreven bewonderaars van kunst en wetenschap. Wie dat uitvergroot, toont hoe dwaas het is én veroorzaakt een komisch effect. Hier past nóg een citaat van een grappenmaker, in casu Wim Kan: “Je kunt niets belachelijk maken wat al niet een beetje belachelijk is.”

Wie ooit het genoegen heeft gehad om 'De Vrek' te zien in de regie van Dirk Tanghe, of recenter 'Poquelin II' door Tg STAN, weet het wel: het is perfect mogelijk om een ernstige thematiek te behandelen en tegelijk een dolkomische voorstelling te maken. Het zal trouwens niet zo'n toeval zijn dat een van de grootste Franse komieken zo'n aanhanger was van Molière. Louis de Funès, bekend van vele films, bleef ook actief in het theater. Veel van de typische de Funès-personages zitten al vervat in Harpagon uit 'L'avare'.

In feite heeft de Funès vrijwel altijd een variant gespeeld op Harpagon, een "kwade held". Hij is bekrompen, bevooroordeeld, achterdochtig, autoritair, onredelijk en opvliegend. Dat laatste uit zich vaak in spectaculaire driftbuien. Meestal is hij een hooggeplaatst persoon die ondergeschikten afsnauwt en oneerlijk behandelt. Maar hij is tegelijk kruiperig tegenover wie machtiger is dan hij. Desondanks weet hij met dat antipathieke personage de sympathie van het publiek te winnen, ook al omdat hij nooit echt kwaad doet, uiteindelijk aan de goede kant staat, en vaak tot inkeer komt na een reeks hachelijke situaties. Dat de Funès met dat type zo populair werd, komt wellicht omdat het zo herkenbaar is.

“Wie ooit de Molière-bewerkingen ‘De Vrek’ of ‘Poquelin II’ zag, weet het wel: het is perfect mogelijk om een ernstige thematiek te behandelen en tegelijk een dolkomische voorstelling te maken.”

The Sunshine Boys © MGM

Uiteindelijk komt het er dus op aan om de edele kunst te bespelen van de dubbele bodem. Niet de grap is het einddoel, maar wel datgene wat erachter schuilt.

A spoonful of humour

Dat zoiets publieksvriendelijk is, daarover hoeft je je geen zorgen te maken. Nog een goed voorbeeld zijn sitcoms, zoals 'Cheers' of 'Friends'. Ja, dat zijn komische programma's, maar toch hebben de schrijvers en spelers voldoende ruimte genomen om geregeld zware menselijke emoties te tonen: de pijn van relatiebreuken, de vruchteloze jacht naar succes, alcoholisme, co-ouderschap ...

En voor wie het nu nog niet gelooft, verwijs ik naar de grootmeester die het ons allemaal heeft voorgedaan: Charlie Chaplin. Iedereen lachte met zijn films, maar tegelijk toonde hij wel snoeihard waar het op stond: sociale onrechtvaardigheid ('Modern Times'), de gevaren van het Nazisme ('The Great Dictator'), wanhoop, honger, armoede en eenzaamheid ('The Gold Rush').

Om af te ronden – bij wijze van clou - zijn hier enkele voorzetten om zelf aan een dramatische komedie te beginnen.

Molière noemden we al. Lees er ook Oscar Wilde nog eens op na. Zijn stukken zijn deurenkomedies avant la lettre, die de mens in hun blootje zetten en ook nog eens leuk zijn geschreven. Eén van de titels zegt het al: 'Het belang van Ernst'.

'The Sunshine Boys' (Neil Simon) is ook zo'n toneelstuk om duimen en vingers bij af te likken, waarin twee komieken op rust te koppig zijn om één keer nog eens samen te werken voor een televisiespecial. Het stuk is ooit verfilmd met in een van de hoofdrollen ... George Burns!

Zo zijn we opnieuw bij die grote komiek, die we het laatste woord geven om al het bovenstaande samen te vatten: "Acteren is niet moeilijk, je moet vooral kunnen lachen en kunnen huilen als dat nodig is. Als ik bijvoorbeeld moet huilen, denk ik aan mijn seksleven. En als ik moet lachen ook."

Amateurs en professionen maken samen voorstelling over autobaan

“WIE DE VLAAMSE IDENTITEIT ZOEKT, KAN ZE VINDEN OP DE N9”

GILLES MICHIELS

Niemand vindt hem echt mooi, maar op de Vlaamse podia verenigt hij wel amateurs en professionele theatermakers. In 'N9 speelt N9' brengen creatievelingen van Brussel tot Gent een ode aan de steenweg die hen verbindt.

De wat grijze sidekick van de E40, zo zou je hem kunnen noemen. "Ook ik vind de N9 een lelijke baan", lacht Koen Boesman. De regisseur uit Melle heeft als pendelaar een innige band opgebouwd met de Brusselsesteenweg, zoals de baan aan Gentse zijde heet. "Zo'n hobbelige steenweg in macadam vol vervallen huizen en koterijen: ik vind dat een mooi beeld voor Vlaanderen. Als een scalpel trekt de N9 een rechte lijn van Gent naar Brussel. Wie wil ontdekken wat onze identiteit is, kan ze op deze baan achterhalen."

TUSSEN AMATEUR EN PROFESSIONEEL

Om de vele verhalen rond de beruchte weg op scène te verbeelden, verzamelde Boesman een equipe waarvan elk lid een link heeft met de N9. Van januari tot maart speelt die, begeleid door een expo, alleen op de podia waar de weg hen voert. Ook opvallend: Aardvork, zoals het gelegenheidsgezelschap heet, bestaat uit een mix van geschoolde spelers en ervaren amateurs. "Maar wie de voorstelling ziet, zou het verschil niet mogen merken met andere professionele producties."

KOEN BOESMAN, REGISSEUR 'N9 SPEELT N9'

“Ik ben op zoek naar wat er kan bestaan tussen het professionele en het amateurcircuit. We zijn tenslotte toch met dezelfde stiel bezig?”

Boesman zoekt wel vaker de ruimte op tussen het professionele en het amateurcircuit. Net als bij amateurs repeteert zijn artistieke ploeg maar twee keer per week, maar dan wel met een professionele omkadering en een tournee in het verschiet. "Ik hoop dat deze voorstelling ook soortgelijke projecten kan stimuleren. nu gaan nog veel amateurs enkel naar elkaar kijken en doen professionele makers wel eens neerbuigend over het amateurtheater. Dat is jammer. We zijn toch met dezelfde stiel bezig?"

LOF DER OVERBODIGHEID

Als voorbereiding reisde de gemengde ploeg de N9 af, zowel te voet, met de fiets als met de bus. "Het beeld dat bij ons bleef hangen is dat de N9 overal onderbroken is, met wegwijzers die elkaar tegenspreken. Ons decor moest dus wel een werf zijn. De acteurs spelen cantonniers, wegenwerkers die vandaag niet meer bestaan. Het drama in de voorstelling is net de ontdekking van hun overbodigheid. Je zou kunnen zeggen dat ze nutteloos geworden zijn en toch is wat ze doen prachtig. Een beetje zoals theater, of zoals de N9 zelf."

"Want ook deze baan is afgeschreven," merkt Boesman op. Tien jaar na de aanleg van de huidige N9, in de jaren '60, kwam twintig meter verder de E40 te liggen. De steenweg werd plotsklaps een tweederangs baan, maar net in de knulligheid ervan kan volgens Boesman de poëzie zitten. "In plaats van je kwaad te maken als je door een omleiding op deze baan staat, kijk je beter eens rond je. Er valt van alles te beleven op de N9: een leeg hoerenkot, een vervallen fabriek, een protserige villa. Voor wie kijkt, liggen de verhalen er voor het rapen." Waarvan akte, vanaf 11 januari.

www.N9maaktN9.be

DE SOUFFLEURS

WAT IS DE GEKSTE COMBINATIE WAARIN JE OOIIT SPEELDE?

Het toneelstuk 'Ze zeggen dat ik zot ben' van Luc Kerkhofs: dat was letterlijk gek. Op een gegeven moment worden de drie psychiatrische patiënten vastgebonden voor een experiment. Op dat ogenblik kom ik vanuit de nok boven het podium met een buitenlift naar beneden. Ik zie hen liggen en kan via het raam naar binnen kruipen om hen los te maken. Dan komt de verpleegster binnen. Ze pakken haar vast en kieperen haar met haar hebben en houden het raam uit!

THEO MUNTERS

Voor mijn rol als graaf Leander in het stuk 'Het koffiehuis' van Fassbinder/Goldoni werd de commedia dell'arte-sfeer zo goed mogelijk opgeroepen. Ik speelde mijn rol als rijke macho in rode broek en rood hemd, cowboy-laarzen en een bontmantel. Telkens als ik die bontmantel in het kledingrek zie hangen, denk ik daar met plezier aan terug.

PETER DE PAUW

Deze vraag roept heel wat herinneringen op. Maar of ze daarom ongewoon of gek zijn? Ik had er alleszins een te gekke tijd mee. Zoals 'Amadeus' van Peter Shaffer regisseren, compleet met live orkest en koor. Of 'Dood van een handelsreiziger' in strak wit pak, met enkel stoelen als scènebeeld, R&B-muziek en dansjes ... een rare combi, absoluut! En onlangs nog, op het Landjuweelfestival. We speelden 'Cloaca' van Maria Goos in peaky blinderskostuum, op een ongelijke tribune (met opstapjes van een halve meter) en ... met mijn eigen dochter in de regisseursstoel.

DIRK CROMMELINCK

Zeer lang geleden moest ik een liefdesscène spelen met iemand die ik in het werkelijke leven eerder haatte. En die wrevel was wederzijds! Toch kon de regisseur ons overhalen, met het argument dat we op de planken niet langer onszelf zijn, maar fictieve personages. Als acteur moet je dat natuurlijk kunnen spelen, los van je persoonlijke situatie. In werkelijkheid zijn we nooit vrienden geworden.

LUDO VAN TILLO

De gekste combinatie van rollen was voor mij het stuk 'De Bono-bo's', waar een dove, een blinde en een stomme met elkaar proberen te communiceren zonder dat de omgeving hun handicap opmerkt. De meest uitzonderlijke combinatie lag nochtans bij de acteurs; ik speelde samen met mijn beide ouders en mijn broer in een door mijzelf geschreven toneelstuk.

GINO BRUNEEL

Een gezelschap wou eens een typisch Vlaamse komedie brengen. De keuze viel op 'Augustus in Blankenberge' van Pierre Soetewey, dat zich afspeelt in een appartement aan zee. Maar als regisseur hou ik niet zo van die 'typisch Vlaamse' decors. Dus had ik de hele scène vol zand laten kieperen. Daarop zette ik dan, heel sober, een sofa, een zetel en een dekstoel. Het decor was afgebakend door strandzeilen. Ze verklaarden me voor gek. Maar die combinatie werkte wel inspirerend. Achteraf vertelden ze me: "We hebben onze spelers nog nooit zo goed zien spelen."

ERIC CLAVIE

'De geneezing van de krekel' - Reederijkerskamer De Looftblomme © Karel De Puyssseleir

TIPS EN TRUCS VOOR DE THEATERTANDEM

Regisseren met twee? Niet zonder vriendschap

BERNARD SOENENS

Een theatervoorstelling is teamwork met de regisseur als hoofdverantwoordelijke. Maar die staat er niet altijd alleen voor om knopen door te hakken. Hoe ver reiken de mogelijkheden van het regisseursduo? Best ver, vertellen ervaringsdeskundigen, maar dan moet het eerst klikken.

TOM DE BLEYE, REGISSEUR
'DE GENEZING VAN DE KREKEL'

“Het moet klikken, ook gevoelsmatig. Je moet aanvoelen wanneer je partner het voortouw wil nemen, of als hij even wil afhaken”

Steeds vaker duiken in zowel het amateurtheater als de professionele kunstwereld voorbeelden op van samenwerkingen tussen twee regisseurs. Bij de amateurs is dit meestal in functie van één project of productie. In de professionele wereld gaat het dikwijls om langdurige samenwerkingen. Iedere film liefhebber kent de broeders-beeldenstormers Dardenne en Coen. Op Vlaamse bodem zijn er Adil El Arbi en Bilal Fallah en werden ook de beste televisiereeksen van de laatste jaren geregisseerd door duo's. Dries Vos en Gilles Coulier zetten 'De Dag', overigens geschreven door het koppel Jonas Geirnaert-Julie Mahieu, naar hun hand. Veerle Baetens contracteerde voor de duistere psychologische serie 'Tabula rasa' naast Kaat Beels ook Jonas Govaerts om samen te regisseren.

Duoregie als opstap naar regie

Regisseren met twee kan dus. In het amateurtheater komt de samenwerking vaak geleidelijk tot stand. Leergierige assistenten stelen met de ogen, slaan bagage op en zetten zo een stap naar meer verantwoordelijkheid. Jeannine Hens uit Lier heeft op die manier een heel traject afgelegd. Ze startte als actrice, maar schakelde al snel over op regieassistentie, toen de regisseur op de repetities voor de Dickens-bewerking Scrooge dikwijls afwezig bleef. Aangezien het geen optie was om de repetitie te annuleren, nam Jeannine de leiding over. "Ik maakte er meer dan een tekstrepetitie van. En het wonderlijke was dat de acteurs mijn richtlijnen aanvaardden. Ook de regisseur keurde mijn aanpak goed. In het programmaboekje bleef ik de regieassistentie."

Vijf jaar later plande de theatergroep een herneming van Scrooge. Deze keer zonder gastregisseur, maar met een regisseursduo uit eigen rangen, onder wie Jeannine. "We hadden dezelfde visie op de personages en de sfeer die we wilden creëren. We deelden de

'De genezing van de krekel' - Rederijkerskamer De Loofblomme © Alain Vanhove

scènes fifty-fifty. Ik was verantwoordelijk voor de scènes waarin mijn man meespeelde. Die repeteerden we grotendeels thuis. De vier laatste weken werkten we dan met twee regisseurs samen." Een derde ervaring was 'Daens': "Een ingewikkelde productie met een grote cast en diverse locaties. Ook daar verdeelden we de taferelen en maakten we een opsplitsing tussen scènes met kinderen en scènes met volwassenen."

Deze ervaringen waren voor Jeannine de gewenste stap richting soloregie, die toch haar voorkeur krijgt. "Regisseren met twee is leerrijk, maar nu zou ik het er moeilijk mee hebben. Soms verschil je met de ander van mening en moet je een compromis sluiten waarbij minstens één iemand op zijn honger blijft. Je moet op voorhand veel uitpraten, zodat je op de repetities niet voor verrassingen komt te staan. Als regisseur aanvaard ik elk idee of advies, maar ik wil wel zelf de knopen doorhakken."

Wel laat ze de deur open voor duoregie: "Bij bijvoorbeeld 'Who's afraid of Virginia Woolf', een tekst die ik als regisseur graag naar de scène zou vertalen, zou ik het inzicht van andere mensen nodig hebben. Ik ben meer een acteursbegeleider en werk graag met de tekst. Als anderen decor, kostuums, licht en muziek overnemen is dat voor mij de ideale taakverdeling. Ik kan dan oordelen over wat werkt of wat niet, maar deel wel de verantwoordelijkheid."

Duoregie: een meerwaarde

"Een coregisseur maakt het gemakkelijker, want als theatermaker sta je er dikwijls alleen voor", zegt Tom De Bleye. Hij vormde met Jan Sobrie een duo voor de regie van 'De genezing van de krekel' bij de Gentse Rederijkerskamer De Loofblomme. De productie kreeg een selectie voor het Landjuweelfestival 2017. "Echte regisseursduo's zijn zeldzaam", weet De Bleye. "Je moet er een pak voorwaarden voor respecteren. Beide partners moeten gelijkgestemde zielen zijn met dezelfde visie over theater en het concept van de productie. Als je op voorhand de speelstijl en de werkwijze vastlegt, kun je op de repetitie een wederzijdse dynamiek laten ontstaan."

Omdat overeenstemming zo belangrijk is voor coregisseurs, beschouwt De Bleye vriendschap als een enorme plus. "Het moet klikken, ook gevoelsmatig. Je moet aanvoelen wanneer je partner het voortouw wil nemen, of net omgekeerd, als hij even wil afhaken. In ieder repetitieproces heb je als regisseur momenten dat je het niet meer ziet zitten. Als je alleen zou zijn, valt het proces dan weleens stil. In een duo kan je partner het overnemen. Zo blijf je in een dynamische actie en werk je intenser."

Met Sobrie pakte de mayonaise alvast perfect. "Na de repetitie bleven we ideeën bespreken en uitproberen, dan waren we regisseur, technicus én acteur. Het nodige was er: een repetitieruimte, belichting, een rookmachine, rekvisieten. Aanvankelijk was ik productie leider. Bij 'De genezing van de krekel' zijn we organisch gegroeid naar een duoregie."

“In de kunstwereld zijn er voldoende voorbeelden van langdurige samenwerkingen tussen twee regisseurs. Iedere film liefhebber kent de broeders Dardenne en Coen.”

Eén plus één is drie

De voorstelling had een ruime cast van twaalf acteurs, met daarbij jongeren en senioren. Nóg een aanleiding om taken te verdelen. "Met De Loofblomme was afgesproken dat iedereen mocht meedoen. Als gevolg was er een groot leeftijdsverschil tussen de acteurs, en bleek het gemakkelijker om hen met twee te

begeleiden. Natuurlijk ontstaan er weleens conflicten, maar als complementair duo konden we de taken goed verdelen. Ik focuste op de dramaturgie en Jan op de spelbegeleiding. Hij is eerder chaotisch, ik kan meer ordenen. Een van de afspraken was ook: als de een met een voorstel uitpakt en de ander zwijgt, dan is het geen goed voorstel."

Voor acteurs is het iedere productie uitkijken naar de aanpak van de regisseur. De confrontatie met een duo als regisseur is nog van een andere orde. Dat beaamt De Bleye: "Van start gaan zonder tekst, zonder concrete richtlijnen en wijzigingen tot kort voor de première: zo'n aanpak was best stresserend voor de acteurs." Maar een duoregie bleek wel een goede formule, op voorwaarde dat je elkaar begrijpt zonder woorden. "Regisseren vraagt hard werk, bezetenheid, liefde voor de spelers en de groep. Als je dat met twee zo aanvoelt, kan het niet stuk."

'De genezing van de krekel' - Rederijkerskamer De Loofblomme © Alain Vanhove

DE MUSICAL: MEER DAN DE MATCH VAN MUZIEK EN SPEKTAKEL

BOOMING BUSINESS OF ONDERSCHATTE KUNSTVORM?

EDITH VANDE SCHOOR

Het ongeziene succes van het massaspectakel '40-45' van Studio 100 bewijst nog maar eens dat musicals veel mensen kunnen warm maken voor de podiumkunsten. Maar zit er ook meer in een liedje dan je denkt? Anatomie van een bloeiend genre.

"Studio 100 legt de lat zo hoog dat het steeds moeilijker wordt om dat niveau te evenaren", zegt Luc Stevens. Hij is al twintig jaar regisseur van onder meer musicals en maakte dit jaar nog 'Zoo of Life' met Jelle Cleymans. Ook al zo'n groots opgezet massagebeuren, deze keer om het 175-jarige jubileum van de zoo van Antwerpen te vieren. Kunnen zulke herdenkingspektakels uithangborden zijn voor de musical als geheel? En hoe vind je authenticiteit in een kunstmatig format?

Het is een blijvende zoektocht, erkent Stevens. "Ik vecht voortdurend tegen het nep- en kitschgehalte in mijn concept. Niet elke emotie zit in een lied of dans. Maar

ook in een groot opgezet spektakel kun je dingen zeggen door ze klein te houden. Het publiek komt niet alleen voor spektakel en heeft behoefte aan waarachtigheid. Dat aspect moet in de toekomst meer focus krijgen wil de musical overleven."

Acteurs zijn hierin ook vragende partij, merkt Stevens op, want zij moeten hun personage dikwijls body geven op slechts drie minuten. Dat neemt niet weg dat de aandacht voor het musicalgenre bij hen groot is, helaas groter dan het aantal beschikbare rollen toelaat. "Te veel Belles dromen van een carrière naast het Beest. Het aanwezige talent bij audities is ongelooflijk groot. Bij 'Zoo of Life' kon ik

voor twee rollen kiezen uit tweehonderd sterke audities. Hard voor de acteurs, een luxe voor de casting director. Nochtans zijn de subsidies danig teruggeschoefd, waardoor er nu veel privé- initiatieven ontstaan."

DE ANDERE MUSICAL

Die kunnen ademruimte geven aan kleinere en ook meer diverse musicals. Want het genre kan meer dan enkel herdenken. Wat te denken bijvoorbeeld van de popmusical 'Bare' (2017) van de Leuvense Musicalcompagnie MITHE, waarin enkele jongeren hun seksualiteit

ontdekken en hun identiteit zoeken in een katholieke kostschool? Songteksten als "There's a bender among us, he must be exposed" (Een nicht in ons midden, ontmasker hem snel) tonen hoeveel kritisch potentieel de musical kan bevatten. Dat het genre niet voor één gat te vangen is, bewees recent ook de Jacques Brel-musical 'L'homme de la Mancha', die het seizoen mocht openen in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg. Een belangrijk feitje voor wie de musical alleen met inhoudsloos massaspectakel associeert.

Of kijk naar '40-45', dat zowel in De Standaard en De Morgen werd beloond met vier sterren. Noemde De Standaard zijn voorganger nog een musical "die zo imponeerde met een spectaculair decor dat het de emotionele betrokkenheid van het publiek in de weg stond", dan vindt het nieuwste Studio 100-spektakel volgens recensent Peter Vantuyghem de perfecte balans tussen groteske oorlogssituaties en intimiteit. Meer nog: '40-45' stelt zelf kritische kanttekeningen bij onze consumptie van geweld. Wanneer vader Emiel in zijn bioscoop opnieuw films kan draaien, opteert hij voor 'The plainsman', waarin een Amerikaanse generaal indianen uitmoordt. Of zoals Vantuyghem opmerkte: "Kunnen we de ene gruwel doorspoelen door naar een andere te kijken?"

HERKENBAARHEID

Dat zijn recensie 'Intimiteit op grote schaal' heet, zegt veel over het evenwicht dat regisseur Frank Van Laecke vond. Stevens: "Maak je de voorstelling te kleinschalig, met een diepgaande tekst die veel aandacht opsorpt, dan haakt een gedeelte van het publiek af. Maak je ze te groot, dan vinden sommigen het pathetisch en onecht. Musicalregisseurs beseffen dat en kiezen als rode draad daarom dikwijls voor familiesituaties. Die bieden herkenning. Er is natuurlijk niets mis met bevreemding en diepgang, maar herkenbaarheid zorgt ervoor dat de hersenen niet voortijdig afhaken. Vergeet niet dat het verhaal van '40-45', over broers die uit elkaar groeien, in vele Vlaamse gezinnen ook echt heeft gespeeld. Een goede musical biedt afwisseling tussen spektakel en eenvoud, de juiste balans tussen zang en muziek én een herkenbaar verhaal."

In het musicalgenre zijn die verhalen opvallend vaak ontroerend. Naast de oorlogstragiek van '14-18' en '40-45' staat ook pakweg 'Anne Frank: de musical'. Zijn er grenzen aan de onderwerpen waarover je in zingen kunt uitbarsten? "Het is veel gemakkelijker mensen te ontroeren dan te laten lachen", geeft Stevens toe. "Vandaar dat je weinig Spamalots (*de musical van Monty Python, red.*) tegenkomt in Vlaanderen. Maar ook een hartverscheurend verhaal in een musical gieten is geen sinecure. Je kan alleen maar heel respectvol en eerbiedig met de geschiedenis omgaan en ze blijven vertellen ongeacht je vormkeuze." Met de musical kun je alle richtingen uit.

'Happy Birthday'- Hoogspanning

Albert I' - Historalia © Radi.be

Albert I' - Historalia © Radi.be

WIST JE DAT? MUSICAL

IN THE MIX: CULT, KITSCH OF TRASH

GILLES TORFS

Wat doe je als de existentiële pijn te groot wordt? Zingen natuurlijk. Dat begrijpen de makers van musicals als geen ander. Geen last van wandelende praatbarakken in dit genre. Met een onverzadigbare drift vliegen acteurs in uitgekiende choreografieën over het podium. Want the show must go on. En voor die show putten musicalmakers ook uit obscure bronnen waarbij de simpele theatermaker bleek uitslaat. Wij gingen voor u naar de underground van Broadway. En kwamen terug met een koffer vol smeugigheid.

1 OCTOMOM!

Als iemand uitroept: "Achter jou! Een octomom!", blijf dan rustig zitten. Een octomom is geen monster met tentakels, maar een moeder die een achtling meezeult. Achterna gezeten door paparazzi.

Het overkwam Nadya Suleman, zowat de meest gemediatiseerde Amerikaanse moeder van het laatste decennium. Haar verhaal trok de aandacht van Voltaire: niet de filosofische Fransman, maar een 43-jarige Amerikaanse schrijver.

Op de auditie voor Voltaires musical kwamen maar liefst duizend mensen opdagen. Acht poppen van onder je rok alvorens je keel open te zetten: faut le faire. Meer nog: bij wijze van creatieve ingeving laat Voltaire zijn hoofdpersonage haar publiek aanspreken alsof het vol baby's zit. Hoe dat klinkt? Onze gok: *Koetsjie koetsjie! A-boe-boe-ba-ba!*

2 URINETOWN

Iedereen doet het, niemand wil het tegen zijn gevoel. En al helemaal niemand wil ervoor betalen. Toch weten gewiekste zakenmensen een monopolie op je urineverlies te verkrijgen. Ziehier de uitgangsbasis voor 'Urinetown'. In dat stadje moet je betalen voor je gouden plas. Hoogoplopende discussies met dichtgeknepen billen als gevolg. Want wat als je geen geld hebt?

De vunzig ruikende musical 'Urinetown' is een snedige parodie op het kapitalisme en won in 2002 zelfs drie Tony Awards. De Oscars van de musical, zeg maar. Golden showers voor iedereen!

Jerry Springer

3 JERRY SPRINGER THE OPERA

Jerry! Jerry! Jerry! Zat u ook lekkerbekkend achter het scherm wanneer het weer helemaal los ging in 'The Jerry Springer Show'? Stoelen in de lucht, security die een vechtend koppel uit elkaar moet trekken, kortom: top entertainment.

Ondertussen is er een opera-variant. Die toont een dag in het leven van het fenomeen Springer. In zijn show komen enkele maatschappelijk relevante thema's aan bod, zoals een man die zijn vrouw vertelt dat hij zich graag als baby verkleedt. Een andere man bekent dat hij drie liefdes in zijn leven heeft, onder wie een transseksueel. En dan is er nog de mollige dame die graag wil paaldansen. Ook de duivel en Jezus komen nog even langs.

Toen de BBC de opera in 2005 wilde tonen, organiseerde Christian Voice landelijk protesten om de uitzending te verbieden. De strenggelovige groep nam aanstoot aan de scheldwoorden in de opera. Volgens de organisatie werd er 3168 keer "fuck" gezegd en 297 keer "cunt". Het officiële onderzoek van de BBC hield het op 96 keer "fuck" en 9 keer "cunt". Een fucking groot verschil, maar het debat over de rol van BBC en de verdediging van christelijke waarden haalde wel het Brits parlement.

4 OBAMA HOPE! DAS MUSICAL

Slechts twaalf maanden na de start van zijn presidentschap kreeg Obama al een musical cadeau over zijn leven.

De musical focust zich op de relatie tussen Barack en Michelle. Zij muist er blijkbaar van onder wanneer hij aan de start van het presidentschap staat. Smartvol stelt hij zich de vraag waarom ze vertrekt. Maar tegen het einde van zijn lied staat ze er al terug. En mocht u het zich afvragen: ook Hillary Clinton zet gewillig haar keel open.

Speciaal voor deze musical bouwden de makers drumstellen in de zetels voor het publiek, zodat enthousiastelingen konden deelnemen. Zouden mensen zonder ritmegevoel dan aan de ingang geweigerd zijn?

De makers van deze musical geloofden trouwens dat ze konden bijdragen aan de wind van hoop en verandering die toen doorheen Amerika en de wereld waaide. Een periode waarbij we hand in de hand de wereld omspanden. En toen kwam Trump.

Barack Obama

5 HEDWIG AND THE ANGRY INCH

Er moet een soort geheim verbond bestaan tussen musical en transgenders. Opvallend veel musicals gaan over transgenders. De ene al wat meer succesvol dan de andere.

'Hedwig and the angry inch' voert Hansel Schmidt op, een Oost-Duitse rockfan die wil vluchten naar het Westen. Hij vindt een vluchtpartner, maar opdat ze als koppel aanzien zouden worden, moet hij zich eerst tot vrouw laten ombouwen. De operatie is een totale mislukking en de angry inch is geboren.

De musical kreeg een verfilming in 2001 en ging op het Sundance festival aan de haal met twee prijzen. De 'inch' was toen volgens aanwezigen iets minder 'angry' geworden.

Hedwig and the angry inch

6 AVENUE Q

Een musical met poppen? Het kan en het bestaat! En de musical in kwestie loopt nog steeds wereldwijd. Hij schenkt ons meezingers als 'The internet is for porn', 'Everyone is a little racist' of 'I'm not wearing underwear today'?

De schrijvers van 'Avenue Q' vertellen het verhaal van een aantal poppen en mensen die in de gelijknamige straat wonen. Allemaal zijn ze opgegroeid met het idee dat ze speciaal zijn en dat de wereld aan hun voeten ligt. Tot ze ontdekken dat opgroeien vooral betekent: tegen muren oplopen en er dus weinig speciaals aan is.

De poppen zingen erop los en hebben live seks. Het is alleen nog wachten op het homo-personage dat uit de poppenkast komt.

Avenue Q

ZET JONG EN OUD SAMEN OP DE SCÈNE

Niets mooier dan ervaren acteurs en jonge wolven samen te zien schitteren op een podium. Twee OPENDOEK-auteurs pleiten voor een uitgestoken hand aan elke kant.

“OUDEREN STEMMEN HUN VOLLEDIGE AGENDA AF OP DE REPETITIES”

KURT VELGHE

Er zijn regisseurs die beweren dat een goede acteur gevormd wordt door ervaring. Je kunt talent herkennen als acteurs hun eerste stappen zetten in het theater, maar pas jaren later zouden hun echte kwaliteiten komen bovendien. Ik ben het niet helemaal eens met die stelling. Zo zijn er regisseurs die 'Romeo en Juliet' laten spelen door dertigers omdat jongeren die rol niet zouden aankunnen. Nochtans schreeuwen we om verjonging, en dat impliceert dat jeugdige acteurs kansen krijgen. Geef die aan hen, en je zult zien dat de jeugd zich op de planken automatisch vermenigvuldigt. Jongeren die zich goed voelen in een vereniging trekken andere jongeren aan.

Anderzijds is het moeilijker om diezelfde jeugd een oudere te laten spelen. Laat dat maar over aan de ouderen zelf. Ik

zag ooit een toneelvoorstelling waarin een veertiger grijs haar en grimerimpels gekregen had. Of kijk naar Matteo Simoni, die in de film 'Terug naar morgen' van Lukas Bossuyt zelf zijn oudere versie moest belichamen. Ik heb ze nooit kunnen geloven. Nee, laat zulke rollen maar vertolken door acteurs van zestig, zeventig of tachtig: zij zullen ze veel 'juister' neerzetten dan iemand van twintig, die altijd de neiging heeft om de eigenschappen van ouderdom extra in de verf te zetten.

DIPLOMATIE

Wie alle leeftijden op een podium wil kunnen tonen, verrijkt zijn vereniging dus maar beter met jongeren én ouderen. Jazeker, het vraagt soms enige diplomatie om beiden samen te laten schitteren op een podium. Ouderen kunnen zich wel eens ergeren aan de onbezonnenheid van jongeren, die als het ware twee minuten voor ze op scène komen nog vlug een mop zouden aanbrengen. En een scène later, wanneer ze weer in de coulissen verschijnen, doodleuk ook de clou vertellen. Terwijl zij zelf aan het sterven zijn van de plankenkoorts. Niet elke oudere

staat open voor zo'n losse aanpak en dat is begrijpelijk.

Een tip dus voor de jongeren: respecteer de ernst en het engagement van ervaren acteurs. Terwijl jongere acteurs soms een uitpuilende planning vol activiteiten moeten afwerken, en als gevolg wel eens een repetitie vergeten, stemmen ouderen hun agenda volledig af op de repetitieperiode. Misschien hebben ze iets meer die focus nodig om van hun rol een onvergetelijke vertolking te maken. Maar zij weten duidelijk wel dat toneelspelen een zekere discipline vraagt, en dat niet elke abrupte verandering even verteerbaar is.

AUTHENTICITEIT

Aan de jonge theatermakers: geef ouderen eens de kans om zich in jullie gezelschap te mengen. Spreek hen aan. Zoek hen op. Vul speelsheid met ervaring aan, toekomst met traditie. Laat de ouderen in je stuk wat vaker door ouderen spelen. Ze slepen een karrenvracht aan wonderlijke verhalen mee en worden maar al te graag betrokken. Voor elke 'Terug naar morgen' is er een 'Vooruit met gisteren'.

“ONTDEK DE REBELLIE EN VERNIEUWING DIE JONGEREN MEEBRENGEN”

GILLES TORFS

Laatst luisterde ik naar het verhaal van een jongeman die de overstap had gemaakt van een jeugdtheatergezelschap in zijn dorp naar een gezelschap van rijpere leeftijd. Met volle overtuiging ging hij mee zetelen in de raad van bestuur. Echter, al snel kelderde zijn ambitie. De gemiddelde leeftijd van dit gezelschap was vergevorderd. Om een voorbeeld te geven: de regisseur stierf tijdens het repetitieproces. De jongeman begreep toen dat het gezelschap op zijn laatste benen liep en verliet het zinkende schip.

Dit is natuurlijk jammer. Dit gezelschap had de verjongingskuur helaas te laat ingezet. De leeftijd van de leden deed hen uiteindelijk de das om. Zo ging een rijkdom aan theaterervaring en traditie mee verloren. Als theater een spiegel is

voor onszelf en de maatschappij, dan is dat ook een spiegel van alle leeftijden. Toch zie ik dikwijls een duidelijke onder- en bovengrens in leeftijd. Of zie ik spelers van dezelfde leeftijd die zich groeperen om een voorstelling te maken. Zo krijg je vaak een homogene massa, en die laat een schat aan rijkdom liggen.

PURE SCHOONHEID

Theatermakers die deze grenzen opentrekken, komen dikwijls uit bij pure schoonheid. De onbezonnen beweging van een kind tegenover de uitgekende, ontspannen houding van een bejaarde. Dat is geen vreemde combinatie. Dat is jong en oud. Vernieuwing versus wijsheid.

Ik hoop dit daarom nog veel in het theater te beleven. Hoewel het voor een gezelschap moeilijk kan zijn om jong bloed te vinden. Want de jeugd heeft tegenwoordig zoveel aanbod, meneer. Ja, dat is zo. Toch is zijn jongeren nog altijd te verleiden om hun energiebundels los te laten. Zichzelf te vinden op een speelvlak. Of gewoonweg zichzelf te zijn. Speels, naïef en impulsief. Daarin schuilt hun kracht.

BUNDELS VAN ENERGIE

Waarom geen jeugdworkshops organiseren? Of iemand uit het gezelschap aanstellen die zich richt tot deze energieke doelgroep? En nog beter, laat die man of vrouw nog liefst zelf jonge zijn. Want ook daar zie ik succes: groepen die zich voluit engageren om een hele jeugdwerking op te starten en hun jonge spelers laten doen waar ze goed in zijn. Ze laten spelen. Je kan ze wel vinden hoor. In jeugdhuizen, jeugdverenigingen, op scholen en in parken. En tegenwoordig op de alomtegenwoordige sociale media. Hoe meer likes, hoe sneller het gaat. Wie weet ontspruit er uit die jeugd wel een ongekend talent dat zijn weg in de theaterwereld vindt.

Daarom voor de ouderen: ontdek de rebellie en vernieuwing die jongeren meebrengen. En niet alleen in spel, maar ook in regie. Hun nieuwe ideeën, frisse aanpak en onervarenheid kunnen geheel nieuwe wendingen aan een theaterstuk geven. Aan de ouderen om hen met raad en daad bij te staan. Want ervaring brengt wijsheid. En deze is onmisbaar. Zeker in het grillige avontuur van een makersproces waar zoveel actoren en factoren hun rol spelen. Dus ga in dialoog. Vloek en verwonder. Vermeng. Bestuif. En ontdek.

KWANTITEITSTHEATER

HOEVEEL KOST EEN TICKET VOOR HET AMATEURTHEATER?

De rubriek 'kwantiteitstheater' geeft je de markantste cijfers over amateurtheater. Deze keer buigen we ons over de ticketprijzen.

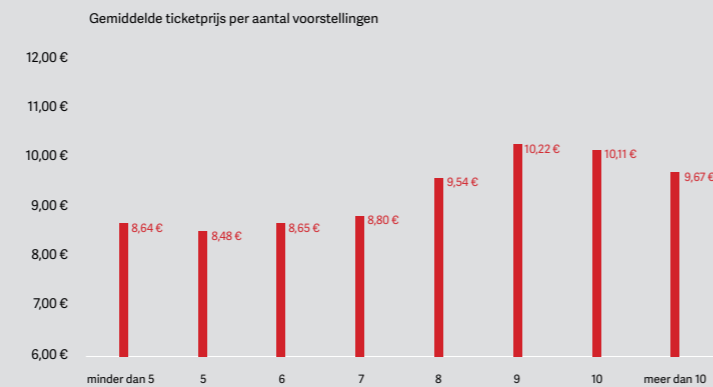
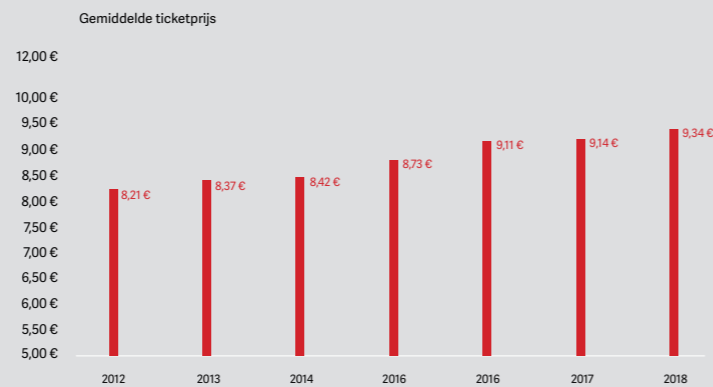
VANESSA VAN GOETHEM

Meer dan 100 OPENDOEK-vrijwilligers bezoeken al sinds mei 2012 zo veel mogelijk theatergezelschappen, zodat OPENDOEK kan weten wat er leeft en beweegt in de sector. Dankzij hun input kunnen we nu onder andere deze cijfers presenteren over ticketprijzen. De resultaten zijn gebaseerd op 3.366 groepsbezoeken.

Uit de binnengekomen informatie blijkt dat sinds 2012 de prijs van een ticket is gestegen met gemiddeld 1,13 euro. Dat betekent een prijsstijging van 13,77%. Om die evolutie te kaderen: in dezelfde periode steeg de prijs van een pintje met 15,20% (bron: FOD Economie). Theater is niet alleen gezonder, maar dus ook nog goedkoper!

Een opmerkelijke vaststelling is dat wanneer een gezelschap weinig voorstellingen speelt van eenzelfde productie, de inkomprijs ook lager is.

Tot slot merken we op dat de zomermaanden het duurst zijn voor theater. Zeker in augustus betaal je gemakkelijk tot 2 euro meer voor een ticket.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via www.theaterbib.be

ALEX DESIRON, BASTIAAN MALCORPS

Geraldine Aron MIJN BRILJANTE SCHEIDING

Glansrol voor een opgezet hondje

TRAGIKOMEDIE
1D

Angèle vertelt wat haar overkwam nadat haar echtgenoot haar verliet en de echtscheiding aanvraag. Van haar verdriet, wanhoop en bezoeken aan de psycholoog tot haar flirtpogingen en de goedbedoelde raad en daad van familie en vrienden. Ze doet dat door te dialogeren met opgenomen stemmen. Met stem- en dialectwissels roept ze ook nog andere herkenbare personages op. Die techniek versterkt de humor die - ondanks het toch wel wrange gegeven - constant als rode draad door het verhaal loopt. De haarfijne ontleding van wat haar overkomt, haar zelfbeklag en stemmingswissels zijn soms ronduit hilarisch.

Een zware klus voor de actrice, maar een garantie voor een heerlijke avond! (AD)

Wajdi Mouawad KUST

"Ik treurde niet, omdat ik niet meer wist hoe ik heette."

TRAGEDIE
MINSTENS 4H / 4D

Wilfried wil zijn vader gaan begraven in diens geboorteland, een niet nader benoemd land dat door oorlog is verscheurd. Zijn tocht wordt vastgelegd door een filmploeg en nauwgezet in de gaten gehouden door een gerechtelijke onderzoekscommissie. Wilfrieds vader laat zijn dood hem er niet van weerhouden om geregeld het woord te nemen. Ook is er nog de geheimzinnige ridder Guiromelan, die meeloopt in Wilfrieds optocht en ze niet bepaald gemakkelijker maakt.

Wilfried ontmoet slachtoffers van de oorlog en sluit met hen een ongemakkelijke vriendschap. In het laatste luik focust het stuk zich op deze nieuwe vrienden en hun verhalen om uit te monden bij een emotionele mokerslag. Het moment waarop Wilfried eindelijk zijn vader aan zijn geboortegrond toe kan vertrouwen, zal lang blijven nazinderen.

Een complex stuk over de gevolgen van oorlog op landen en hun inwoners. Onder de stroom van commentaarstemmen zit er een prachtig verhaal. (BM)

Igor Bauersma NORWAY TODAY

Samen, alleen, op de rand van de wereld.

DONKERE KOMEDIE
1D / 1H

Een jongen en een meisje spreken in een chatroom af om zelfmoord te plegen. Ze trekken samen naar Noorwegen, om zich daar op een afgelegen plek van een klif te werpen. Wanneer ze elkaar ontmoeten en meer in detail op hun plannen ingaan, steekt de twijfel stilaan de kop op.

De dialogen zijn scherp, de personages helder getekend. De twee locaties waar het stuk zich afspeelt (een chatroom en een ijsberg) kunnen niet meer van elkaar verschillen. (BM)

Dale Wasserman DE MAN VAN LA MANCHA

Een musical over de schrijver van het klassieke verhaal.

MUSICAL
7H / 6D

Een stuk waar fictie en realiteit vrolijk door elkaar lopen. Schrijver Miguel Cervantes wordt samen met zijn trouwe hulpje opgesloten in een kerker. Zijn medegevangenen eisen te weten wat hij in zijn koffer heeft. Het blijkt een verhaal te zijn; het verhaal van de befaamde ridder Don Quichot. Samen met de gevangenen voert hij het hele verhaal op. De personages switchen met de regelmaat van de klok tussen hun 'echte' personage en hun tegenhanger in het Don Quichot-verhaal.

Het verhaal van Don Quichot begint steeds meer te lijken op de hachelijke situatie waarin Cervantes zich bevindt en de afloop van het verhaal zou wel eens kunnen bepalen hoe het verhaal van Cervantes zal aflopen.

Een muzikale krachttoer voor een grote groep acteurs, zangers en dansers. (BM)

Nicky Silver

FOOD CHAIN

"Ik haat mijn lijf! Mijn vel is zo uitgerekt dat het verschillende tijdzones heeft!"

ZWARTE KLUCHT
3H / 2D

Een stuk dat niet alleen grappig en scherp is, maar soms ook ronduit gemeen. De knappe en succesvolle Serge geraakt niet af van zijn moddervette voormalige minnaar Otto. De hyperslanke Amanda (in een vorig leven dikke Betty) is haar man kwijt, en belt in haar wanhoop naar de zelfmoordlijn. Helaas krijgt ze daar de door het leven geharde matrone Bea aan de lijn, die weinig begrip en nog minder bruikbaar advies in petto heeft. En in de laatste scène komt iedereen, zoals dat in kluchten hoort, samen in dezelfde scène terecht, voor een waarlijk wansmakelijke climax. Met donuts.

Nicky Silver schreef met 'Food Chain' zijn enige komedie, en laat duidelijk voelen dat hij met dit genre een haat-liefde verhouding heeft. Alle clichés van de deurenkomedie komen aan bod, in een haast verwoestend tempo. Vlak voor het verhaal zichzelf op lijkt te gaan blazen, komt moeder Bea als deus ex machina met een betwistbare oplossing op de proppen. Hoewel Silver ook een tweede, donkerder einde aan het stuk schreef, dat van de komische toon niets meer overlaat.

Een komedie voor groepen er niet voor terugschrikken om scherp te zijn. En soms een beetje gemeen. (BM)

Marieke Nijmancing

DE GEHEIME KERSENTUIN

"Zonder de kersentuin kan ik mijn leven niet voorstellen, Reinaart. Verkoop mij dan ook maar, samen met de tuin."

KINDERTHEATER
9 TOT 20 KINDEREN

Reinaert de Vos en Kapitein Haak azen op het landgoed van Mevrouw Ljoebov om het te verkavelen en van het aanpalende wonderbos een pretpark te maken. Een ploegje van diverse Disney-sprookjesfiguren doet zijn best om daar een stokje voor te steken onder leiding van Alice.

Deze bonte mengeling aan figuurtjes en sprookjeselementen laat de schrijver toe om het verhaaltje te doorspekken met hedendaagse vraagstukken voor de jeugd: computerspelletjes versus buitenspelen, omgaan met groei-pijnen enzovoort. Ondertussen zijn ook de hebzucht en het bedrog van de volwassen wereld alomtegenwoordig en komen wereldproblemen als ontbossing en winstbejag aan bod. Nooit belerend, steeds speels, vrolijk en positief.

Een heerlijk stukje kindertheater waar ook volwassenen van kunnen genieten. Wel redelijk moeilijk voor de acteurs en al zeker voor de decorontwerper. (AD)

Michaël De Cock

HAVEN 010

Als de zee bevroest, kan je naar Engeland lopen.

DRAMA
2H

Een parking langs de autostrade. Valavond. Amro K., een Maghrebijnse jongen zonder papieren, is op weg naar Oostende waar hij de oversteek naar Engeland wil wagen. Erik U., een Vlaamse vrachtwagenchauffeur, kan wel wat hulp gebruiken en geeft hem een lift. Onderweg raken ze aan de praat. Over hun wereld, hoe die is en hoe die zou kunnen zijn. Vijf vrouwen reizen, ongezien, met hen mee. Met een arsenaal aan liederen, klanken, geluiden en talen bezingen en bezweren zij datgene waarover de twee mannen zwijgen.

Een confrontatie tussen zwijgende mannen. Deze tekst dateert al van 2010, maar blijft brandend actueel. (BM)

Neil Simon

THE ODD COUPLE

Een komedie van de bovenste plank. Een klassieker.

KOMEDIE
2D / 6H

Oscar is gescheiden en leeft al een aantal jaren in een groot appartement. Hij is een sloddervos, aan schoonmaken heeft hij een hekel, zijn appartement is een wanordelijke stal. Als Felix, één van zijn pokervrienden, door diens vrouw op straat wordt gezet laat Oscar hem uit medelijden bij hem inwonen. Felix is een neurotisch, hypochondrisch pietje precies en een poetsmaniak. Het samenwonen van die twee uitersten leidt tot hilarische toestanden. Wanneer Oscar twee dames uitnodigt voor een zwoel avondje en Felix de meisjes aan het huilen brengt door zijn zelfbeklag is voor Oscar de maat vol...

De karakters, hoewel sterk uitvergroet, blijven waarachtig, herkenbaar en geloofwaardig en stof-feren een reeks hilarische toestanden en dialogen. De vertaling door Walter Van Den Broeck is een absolute meerwaarde.

Voor iedereen. (AD)

Geregeld in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten, leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK.

Ook jij kan je abonneren via www.theaterbib.be

CAST & CREW

SPEEL OP ZOMERFESTIVALS

Spots op West en Toekoer-festival, dat zijn twee vaste afspraken voor theaterliefhebbers in de zomer. Bij Spots op West in Westouter ligt de focus op locatietheater. Bij Toekoer-festival, op de abdijsite Herkenrode (bij Hasselt), zetten we in op acts voor families en kinderen. Zin om er ook eens te spelen met je voorstelling? We kunnen het je aanraden. Er is plaats voor alle genres en stijlen. Voor Spots op West is het wel belangrijk dat de voorstelling op locatie kan spelen -dus niet in een theaterzaal- en dat ze niet langer duurt dan 45 minuten. En ook voor Toekoer mag het niet te lang zijn. Heb je een verrassende act? Stel je kandidaat!

Spots op West is er van 4 tot en met 7 juli 2019 in Westouter. Inschrijven kan nog tot 14 februari via www.opendoek.be/spotsopwest/2019
Daar kan je doorklikken naar het inschrijvingsformulier

Toekoer-festival is er op 1 september 2019. Inschrijven kan via www.opendoek.be/toekoer/deelnemen-2019

KEMPHANEN

Improvisatiewedstrijden zorgen nog steeds voor verrassende avonden met veel animo. De longformcompetitie Kemphanen is een goed voorbeeld, met vorig jaar 20 deelnemende groepen uit heel Vlaanderen. De BIL (Belgische Improvisatie Liga) neemt nu de organisatie over van Compagnie Amai. In 2019 staan er 16 Kemphanen-competitieavonden gepland in het Zuiderpershuis in Antwerpen. Elke avond beslist het publiek wie de winnaar is en wie mag doorgaan naar de volgende ronde. Data: 20 januari, 3 februari, 17 maart, 7 april, 12 mei, 9 juni, 23 juni, 30 juni, 6 oktober, 20 oktober, 27 oktober, 10 november, 17 november, 1 december, 8 december en ... finale op 15 december!

FRANS KONINGS

We willen nog even stilstaan bij het overlijden van Frans Konings, een van de grondleggers van OPENDOEK. Hij stierf op 30 oktober op 83-jarige leeftijd.

Konings heeft vele jaren aan de weg getimmerd voor het amateurtheater. Daarvoor kreeg hij in 2011 het ereteken van Officier in de Orde van Leopold II. Frans Konings is voorzitter geweest van het gewezen Nationaal Vlaams Kristelijk Toneelverbond en voorzitter van het gewezen Comité Amateurtheater Vlaanderen - Nederland. Bij OPENDOEK was hij oprichtingsvoorzitter en bestuurder. Daarna voorzitter en vicevoorzitter van OPENDOEK, afdeling Vlaams-Brabant & Brussel.

Omdat hij zich altijd zo heeft gewijd aan goed en veel amateurtheater en ook door de datum van zijn overlijden, was het Landjuweelfestival dit jaar aan hem opgedragen. Frans, bedankt!

VOORUITBLIK 2019

26 - 27 JANUARI

Shakespeare weekend JongDOEK

2 - 6 MAART

Carnavalconnectie: kortfilmproject JongDOEK

15 JUNI

Contactdag vrijwilligers

4 - 7 JULI

Spots op West (Westouter)

15 - 26 JULI

Zomersluiting OPENDOEK

25 AUGUSTUS

Cultuurmarkt (Antwerpen)

1 SEPTEMBER

Toekoer festival (Hasselt)

28 SEPTEMBER

Contactdag vrijwilligers

30 OKT - 3 NOV

Landjuweelfestival (Brussel)

24 - 31 DECEMBER

Wintersluiting OPENDOEK

